

Ohlédnutí: Ombudsman a rozsudek D. H. a ostatní proti České republice. Devět let nepřetržité práce pro romské děti.

Od roku 2009, kdy se stal ombudsman národním orgánem pro rovné zacházení (national equality body) podle Rasové směrnice EU, je problematika segregace romských dětí ve vzdělávání jednou z nejdůležitějších v jeho antidiskriminační agendě. Podívejme se na některé zásadní okamžiky z uplynulých let.

2010

Otakar Motejl, první veřejný ochránce práv, vydává [stanovisko](#), v němž upozorňuje na přetrvávající diskriminaci romských dětí ve vzdělávání.

2011

Ministerstvo školství přijímá vyhlášku, podle níž je i nadále možné děti se sociálním znevýhodněním zařazovat do škol a tříd zřízených pro děti s postižením. Situace romských dětí se ani po 4 letech od rozsudku Evropského soudu pro lidská práva nezlepšuje.

Nástupce Otakara Motejla, ombudsman Pavel Varvařovský, proto začíná provádět nezávislý výzkum etnického složení žáků a žákyň bývalých zvláštních škol. Za provedení výzkumu ([metodu](#)) čelí bouřlivé kritice ze strany speciálních pedagogů, úředníků samospráv a některých poslanců.

2012

Ombudsman publikuje výsledky svého nezávislého [výzkumu etnického složení žáků a žákyň bývalých zvláštních škol](#). Nepřímá diskriminace romských dětí v přístupu ke kvalitnímu vzdělávání podle jeho zjištění stále pokračuje. Formuluje tři základní legislativní doporučení. Na tento výzkum pak často odkazují jak vnitrostátní, tak i mezinárodní organizace na ochranu lidských práv.

Pracovníci a pracovnice Kanceláře ombudsmana se téhož roku účastní jako přizvané osoby vůbec prvních kontrol České školní inspekce ve školských poradenských zařízeních.

Ombudsman pořádá [panelovou diskusi „Rovný přístup ke vzdělávání“](#) a žádá po státních orgánech potřebné legislativní a nelegislativní změny ve vzdělávacím systému.

Podílí se také na přípravě [„Akčního plánu k výkonu rozsudku D. H. a ostatní proti České republice“](#). Plán je představen Výboru ministrů Rady Evropy. Obsahuje 8 opatření, která mají být realizována nejpozději do konce školního roku 2014/2015.

2013

Ombudsman Varvařovský [nesouhlasí](#) s navrženými změnami v [ministerských vyhláškách](#). Realizace plánovaných opatření uvedených v Akčním plánu stagnuje. K prosazení důležitých reforem opět chybí politická vůle.

Ombudsman přesto spolupracuje na přípravě první verze inkluzivní novely školského zákona – mimo jiné doporučuje novou definici žáka se speciálními vzdělávacími potřebami dle Úmluvy OSN o právech osob se zdravotním postižením. Jeho připomínky jsou přijaty.

2014

Ombudsmanka Anna Šabatová [informuje](#) Výbor ministrů Rady Evropy o neuspokojivém vývoji v otázce začleňování romských dětí do běžných škol.

[Připomínkuje](#) také velkou inkluzivní novelu školského zákona. Většina jejích zásadních připomínek je přijata.

[Vybízí](#) Českou školní inspekci k důslednější kontrole školských poradenských zařízení.

2015

Ombudsmanka [přesvědčuje](#) poslance a poslankyně, aby z novely školského zákona vypustili větu o posuzování lehkého mentálního postižení. Hrozí, že zdravé děti budou považovány za zdravotně postižené. Problematická věta byla z návrhu po vypjaté diskusi ve sněmovně nakonec vypuštěna.

Podporuje také zavedení povinného roku předškolního vzdělávání. [Nesouhlasí](#) s tím, aby bylo možné předškolní vzdělávání absolvovat v přípravné třídě. Její názor je nakonec akceptován.

V dalším [stanovisku](#) pro Výbor ministrů Rady Evropy ombudsmanka upozorňuje na skutečnost, že z inkluzivních opatření těží dle dostupných statistických údajů převážně děti neromské. Požaduje rovněž ukončení personálního propojení školských poradenských zařízení a speciálních škol pro zjevný střet zájmů.

V neposlední řadě ombudsmanka konstatuje [diskriminaci romských chlapců při zápise na ZŠ Pěší v Ostravě](#). Tito podávají antidiskriminační žalobu, soudní spor [vyhrají](#).

2016

Ombudsmanka vydává [doporučení k férovým zápisům do prvních tříd](#). Upozorňuje na možný diskriminační dopad testů školní zralosti a žádá Českou školní inspekci o pravidelné kontroly zápisů.

Připomínkuje také úplně novou vyhlášku o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných. Její [zásadní připomínky](#) byly akceptovány.

V medializovaném případě segregace romských dětí v první třídě ZŠ Krásná Lípa [doporučuje](#) po osobní návštěvě zřizovateli a škole desegregaci. Bez výsledku. [Kritizuje](#) také Českou školní inspekci za nedostatečné právní posouzení a nevyužití oprávnění udělit za diskriminaci pokutu v přestupkovém řízení.

2017

Vláda bere zpět svůj návrh na rozšíření pravomocí ochránce. Dlouho očekávané veřejné žaloby (actio popularis), kterou má řada evropských států (včetně Slovenska a Maďarska), se Česká republika nedočká.

V průběhu roku ombudsmanka dvakrát [připomínkuje](#) vyhlášku o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných. V obou případech není s navrženými změnami spokojena – nejsou podle ní promyšlené, neopírají se o solidní data a jdou proti smyslu inkluzivní novely z roku 2015.

V oblasti diskriminace a segregace Kancelář ombudsmana proškoluje 90 inspektorů a inspektorek České školní inspekce.

K tématu prostorové segregace Romů ve vzdělávání se ombudsmanka setkává s následujícími osobnostmi a organizacemi: komisař pro lidská práva Rady Evropy, ústřední školní inspektor, neziskové organizace, inspekční a dozorové orgány, koordinátoři pro romskou problematiku, Agentura pro sociální začleňování, Evropská komise a Ministerstvo vnitra.

O změnách ve vzdělávání Romů informuje také [Evropskou komisi proti rasismu a intoleranci](#) (ECRI) a [Organizaci spojených národů](#) (OSN).

Na základě několika konkrétních případů vydává ombudsmanka osvětový leták v českém a romském jazyce „[Nenech se ve škole odbyť](#)“. Podporuje snahy romských rodičů zapsat děti do nesegregovaných a kvalitních škol.

2018

V březnu ombudsmanka vydává [doporučení k férovým zápisům do mateřských škol](#). Věnuje se jednotlivým kritériím pro přijetí dítěte, očkování a účelovému přehlašování místa trvalého pobytu.

Ombudsmanka provádí [výzkum](#) etnické segregace na základních školách. Hovoří s řediteli a ředitelkami deseti škol o tom, jak nastavit společné vzdělávání romských a neromských dětí. Ministerstvu školství, ministerstvu práce, obcím a školám adresuje desegregační doporučení.

V závěru roku ministerstvo školství opětovně navrhuje změnit vyhlášku o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Ochránkyně novelu [připomínkuje](#) a ministerstvo upouští od toho, aby se ve školách pro žáky s mentálním postižením vzdělávali i žáci s jiným druhem postižení. Ostatní změny ale ministr školství i přes námitky ombudsmanky nakonec přijímá.

2019

V návaznosti na výzkum o segregaci ombudsmanka pořádá [kulatý stůl](#), jedná se Svazem měst a obcí, své závěry prezentuje na valné hromadě Asociace ředitelů základních škol, diskutuje o segregaci s ombudsmany ze Slovenska, Maďarska a Polska.

V dubnu ombudsmanka [doporučuje](#) obcím konkrétní kroky, jak zajistit účast všech pětiletých dětí na povinném předškolním vzdělávání.